

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

УДК 378.091.59-057.875

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.298631>

Інна Ящук, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Наталія Казакова, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Стаття присвячена проблемі формування у здобувачів закладів вищої освіти проактивної життєвої позиції та усвідомленої громадянської відповідальності засобами студентського самоврядування. Схарактеризовано нормативно-правову базу, що зорієнтовує на формування в студентської молоді вищезазначених якостей; рівні студентського самоврядування (академічний, факультетський, загальноуніверситетський); чинники, що впливають на вибір органами студентського самоврядування видів діяльності (підвищення вимог до організації, якості та результативності виховної роботи з боку держави; потреба у сформованості навичок управління і самоврядування; підвищення громадянсько-патріотичної активності здобувачів освіти); принципи діяльності (мобільності, соціально значущої домінанти, надійності, єдності й оптимального поєднання колективних і особистих інтересів здобувачів освіти; динамічності та варіативності структури органів самоврядування; широкої взаємодії). Вирізняє педагогічний потенціал форм соціально-цінної діяльності, які забезпечують формування у здобувачів вищої освіти проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності (благодійний аукціон, благодійний ярмарок, благодійна акція, толока, майстер-клас, просвіта). Здійснено покроковий опис організації і проведення благодійної акції і волонтерського проекту.

Ключові слова: студентське самоврядування; рівні студентського самоврядування; ідеї та форми соціально-цінної діяльності; проактивна життєва позиція; громадянська відповідальність.

Лім. 10.

Inna Yashchuk, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Professor of the Pedagogy Department,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

Nataliia Kazakova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Associate Professor of the Pedagogy Department,

Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy

STUDENT SELF-GOVERNANCE AS A MEANS OF FOSTERING PROACTIVE LIFE POSITION AND CIVIC RESPONSIBILITY

The article addresses the issue of cultivating proactive life positions and conscious civic responsibility in students through the mechanisms of student self-governance. Based on a theoretical analysis of the contemporary legal framework guiding the development of these qualities in student youth and pedagogical literature, the study identifies the primary tasks of modern youth education, including the affirmation of Ukrainian national and civic identity.

The article highlights the essential tasks of higher education institutions in this context and emphasizes the role of student self-governance in shaping proactive life positions and conscious civic responsibility in students.

The essence of the concept of "student self-governance" is revealed, outlining its characteristics and emphasizing its foundation on the conscious democratic stance of students, built on voluntary principles and closely interacting within the university – institute – faculty – dormitory framework.

The various levels of student self-governance, including academic, faculty-specific, and university-wide, are outlined. Factors influencing the selection of activities by student self-governance bodies are identified, including increased requirements for the organization, quality, and effectiveness of educational work from the state, the need for the development of management and self-governance skills, and the enhancement of civic-patriotic activity among students.

The article identifies and elaborates on the principles of student self-governance activities, including mobility, socially significant dominance, reliability, unity, and optimal combination of collective and personal interests of students; the dynamism and variability of the structure of self-governance bodies; and broad interaction.

The pedagogical potential of forms of socially valuable activities is highlighted, ensuring the formation of proactive life positions and conscious civic responsibility in students. These include charity auctions, charity fairs, charitable campaigns, community work, master classes and enlightenment activities. A step-by-step description of the organization and implementation of a charitable campaign and volunteer project is provided.

Keywords: student self-governance; levels of student self-governance; forms of socially valuable activities; proactive life position; civic responsibility.

Постановка проблеми. Державна молодіжна політика в Україні – складна соціально-економічна система, стратегічні цілі якої спрямовані на зміцнення демократичної правової держави та розвитку громадянського суспільства, створення бази для сталого економічного і духовного розвитку держави, забезпечення високої якості життя сучасної молоді, утвердження статусу України у світовому співтоваристві як високорозвиненої держави в галузі освіти, науки, культури, мистецтва, цифрових технологій тощо.

Відповідно до цих пріоритетів, держава визначає такі завдання щодо виховання молоді: 1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень; 2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для розв'язання житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб; 3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді; 4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді [4]; “формування й утвердження української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості на основі суспільно-державних (національних) цінностей України, соціальної активності та відповідальності, готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України” [5].

Відповідно до законодавства України заклади освіти належать до закладів утвердження української національної та громадянської ідентичності і важливими їх завданнями у цьому контексті є: реалізація державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності шляхом участі в реалізації заходів державних, регіональних і місцевих цільових програм або здійснення *власних заходів* у зазначеній сфері; забезпечення умов для набуття громадянами громадянських компетентностей, вдосконалення знань та навичок, необхідних в умовах воєнних дій і надзвичайних ситуацій; забезпечення роботи *молодіжних громадських формувань* (органів студентського самоврядування, студентських об'єднань (громадських і наукових), гуртків, клубів, інформаційних центрів тощо); формування лідерських компетентностей, особистої психологічної та духовної стійкості, проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності [3].

У зв'язку з цим вирізняються чіткі вимоги до системи освіти загалом і її вищого рівня зокрема.

Оскільки погляди й переконання студентської молоді у міру вікових особливостей ще не є стійкими й чітко сформованими, то одним із завдань закладів вищої освіти виступає підготовка фахівця із сформованим почуттям громадянськості, проактивною життєвою позицією й усвідомленою громадянською відповідальністю.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Сучасними вченими проблема формування особистості здобувача освіти засобами студентського самоврядування досліджується різноаспектно. Наприклад, політико-культурний аспект студентського самоврядування у формуванні національної еліти України висвітлює М. Давидюк; роль студентського самоврядування як чинника формування та розвитку соціальної компетентності майбутніх соціальних працівників розкрила І. Сидорук; вплив студентського самоврядування на демократизацію вищої школи дослідив В. Шинкарук, на формування соціально-психологічних якостей – Г. Нестеренко. Проте роль студентського самоврядування у формуванні в здобувачів освіти проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності ще не знайшла належного відображення.

Тому **мету статті** вбачаємо у з'ясуванні ролі та сутності студентського самоврядування у життєдіяльності закладу вищої освіти; вирішенні й характеристиці форм соціально-цінної діяльності, які забезпечують формування у здобувачів вищої освіти проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності.

Виклад основного матеріалу. В умовах нинішньої реальності кожен заклад освіти самостійно розставляє акценти та добирає найбільш прийнятні форми, методи і засоби громадянсько-патріотичного виховання, враховуючи сучасну соціально-політичну ситуацію, накопичений педагогічний досвід, пріоритети й традиції закладу освіти. При цьому освітньо-виховна робота у ЗВО вибудовується так, щоб здобувачі освіти були вмотивовані до духовно-морального і громадянського вдосконалення, реалізації творчого потенціалу в духовній і предметно-продуктивній діяльності, усвідомленого виконання соціальної ролі громадянина.

Здобувач освіти як громадянин своєї держави має керуватися в повсякденному житті моральними нормами і цінностями, прийнятими у суспільстві; чітко усвідомлювати, що набуття в стінах ЗВО громадянського досвіду взаємодії з різними професійними й соціальними колективами, проактивна життєва позиція, сформовані громадянська позиція та відповідальність дадуть йому право на захист з боку держави, забезпечать умови індивідуального розвитку й успішного професійного становлення.

Уміння відстоювати колективні інтереси – важлива навичка, яка визначає проактивну життєву позицію особистості, здатної приймати самостійні

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

рішення, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю, підтримувати розвиток демократичного суспільства, відстоювати інтереси держави. Якнайкраще цьому сприяє колективна самоорганізація студентського середовища, яскравим прикладом якого є студентське самоврядування.

Діяльність органів студентського самоврядування регламентується законами України "Про освіту", "Про вищу освіту", статутом закладу вищої освіти, Положеннями про студентське самоврядування окремо взятого закладу освіти тощо.

Наприклад, у Законі України "Про вищу освіту" (стаття 40) зазначається, що студентське самоврядування – це право і можливість здобувачів вищої освіти вирішувати питання навчання і побуту, захисту своїх прав та інтересів студентів, а також брати участь в управлінні закладом вищої освіти [2].

Ми суголосні з позицією Т. Буяльської, на думку якої студентське самоврядування повинно будуватися на свідомій демократичній позиції студентства, формуватися на добровільних засадах, керуватися законодавством України; тісно взаємодіяти у площині університет – інститут – факультет – гуртожиток; ректорати закладів вищої освіти мають підтримувати створення тимчасових студентських самоврядних структур для реалізації молодіжних програм, проектів, спрямованих на розвиток управлінських навичок, збагачення інтелектуально-духовного потенціалу, підвищення професійно-культурного рівня студентської молоді [1, 45].

Нині студентське самоврядування перебуває на новому щаблі розвитку, що зумовлено кількома чинниками. По-перше, у процесі модернізації системи вищої освіти підвищилися вимоги з боку державних органів до організації, якості та результативності освітньо-виховної роботи в ЗВО. По-друге, особистісно-професійні якості, навички управління і самоврядування для випускників закладів вищої освіти стають однією з важливих умов успішної самореалізації на ринку праці. По-третє, спостерігається підвищення громадянсько-патріотичної активності здобувачів освіти, що сприяє формуванню у них таких нині затребуваних якостей, як: самостійність, внутрішня свобода, здатність до самовизначення і самоствердження, ініціативність, лідерство, проактивна життєва позиція, усвідомлена громадянська відповідальність.

Студентське самоврядування – особливий різновид складних діяльнісних соціальних систем, принципи і закономірності якої виражаються у конкретних практичних діях, взаємостосунках, продуктивних результатах. Основними характеристиками такої діяльності є взаємодія і взаємовплив, що полягають у визнанні взаємозалежності усіх його учасників. Будь-який вплив – це одночасно і самодія. Саме аспекти творення і самодії є вирішальними для розуміння суті та механізмів впливу як взаємодії.

Студентське самоврядування як вид соціальної системи і особистість як Я-система цілеспрямовані, а цілі виступають провідними чинниками системотворення. Вони мають бути чіткими, несуперечливими, реальними, конкретними, об'єктивно і суб'єктивно зумовленими й узгодженими. Цілі кожного мають бути зорієнтовані на загальні цілі спільної діяльності.

Студентське самоврядування ми розглядаємо як:

- засіб соціально-правового захисту здобувачів освіти;
- форму самостійної громадської діяльності здобувачів освіти, що забезпечує розв'язання важливих питань їхньої життєдіяльності, розвиток соціальної активності, підтримку соціальних ініціатив;
- суб'єкт соціального партнерства, що забезпечує ефективну роботу ЗВО з урахуванням інтересів здобувачів освіти;
- ефективний засіб набуття навичок управлінської діяльності;
- оптимальний засіб формування проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності.

Виділяють три рівні студентського самоврядування.

Перший – *академічний* – студентське самоврядування формується на базі окремо взятої академічної групи, організовується з ініціативи студентів-лідерів групи, підтримується куратором, курується заступником декана з виховної роботи факультету. Органи самоврядування цього рівня беруть участь у розв'язанні проблем соціального захисту, контролю за навчальною діяльністю і відвідуванням навчальних занять, організації соціокультурної, спортивно-оздоровчої та дозвілєвої діяльності окремо взятої академічної групи. Студентське самоврядування першого рівня представляє академічну групу на рівні факультету, за потреби – університету.

Другий – *факультетський* – формується із числа здобувачів освіти одного факультету різних курсів; курується заступником декана з виховної роботи. Органи самоврядування цього рівня беруть участь у розв'язанні проблем, що стосуються соціального захисту здобувачів освіти (що є дуже актуальним у час війни), організації виховної роботи факультету, сприяючи реалізації національно-патріотичного, духовно-морального, громадянсько-патріотичного, військово-патріотичного, розумового, соціально-правового, трудового та професійного виховання, формуванню навичок здорового способу життя; ведуть сторінку на сайті факультету тощо. Студентське самоврядування цього рівня представляє факультет на рівні університету.

Третій – *загальноуніверситетський* – формується з числа органів самоврядування усіх факультетів університету; курується проректором з виховної роботи. На цьому рівні рівноправно функціонують сту-

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

дентський парламент (як різновид – студентський сенат, студентська рада, студентський ректорат), рада гуртожитку, студмістечко, офіційно зареєстровані молодіжні громадські об'єднання, наприклад, первинна профспілкорова організація здобувачів вищої освіти. Як правило, усі ці об'єднання взаємодіють, сприяючи захисту прав та інтересів здобувачів освіти, їх інформаційно-молодіжної, психологічної і фінансової допомоги, організації відпочинку і дозвілля, запобіганню здобувачами освіти правопорушень тощо.

Важливими функціями студентського самоврядування є ініціація та стимулювання активності. Саме активність у діяльності соціально-практичної спрямованості, що зумовлена необхідністю свідомого відповідального ставлення здобувачів освіти до можливостей і перспектив свого духовно-морального розвитку, професійного становлення і громадянського змужніння, є важливим критерієм ефективності діяльності студентського самоврядування.

Дієвість органів самоврядування оцінюється за результатами роботи, організація якої ґрунтується на дотриманні усіма підструктурними одиницями студентського самоврядування таких принципів:

– *мобільності* – полягає у здатності органів студентського самоврядування оперативно реагувати на освітньо-виховні та соціальні зміни; залучати усі можливі засоби і ресурси для розв'язання актуальних проблем;

– *соціально значущої домінантності* – сприяє мобілізації не лише органів студентського самоврядування, а й всього студентського колективу ЗВО для досягнення окресленої мети, що об'єднує учасників спільної діяльності;

– *надійності* – означає, що система органів студентського самоврядування функціонує повноцінно і здатна оперативно й ефективно долати тимчасові труднощі у роботі (особливо це характерно для нищівної соціальної ситуації, пов'язаної з повномасштабною війною, дистанційною (змішаною) формою навчання);

– *єдності та оптимального поєднання колективних й особистих інтересів здобувачів освіти* – передбачає забезпечення несуперечливості цілей усіх актуальним цілям кожного;

– *динамічності та варіативності структури органів самоврядування* – означає, що їх структура відповідає цілям діяльності здобувачів освіти, які з урахуванням стратегічних завдань ЗВО і суспільно-політичної ситуації в країні постійно змінюються. Цей принцип пов'язаний з необхідністю розробки такої організаційної структури, що дає змогу функціонувати як постійним органам самоврядування, передбачених положеннями і статутами ЗВО, так і тимчасовим, що створюються для виконання поточних завдань (ініціативні групи, товариства, бюро добрих послуг тощо);

– *широкої взаємодії* – передбачає, що керівництво органів студентського самоврядування загальноуніверситетського рівня обмінюється необхідною інформацією, здійснює комунікацію з органами студентського самоврядування академічного й факультетського рівнів у різних форматах, спільно досягаючи сформульованих цілей й окреслених завдань у межах своєї компетентності і відповідальності.

Необхідність всебічної підтримки розвитку студентського самоврядування в ЗВО пов'язана з реалізацією стратегії національно-патріотичної виховання, що передбачає розвиток у студентської молоді ціннісного ставлення до держави, право на власну думку, самоствердження на основі самостійності вчинків і вибору життєвих цінностей та ідеалів. Тому нині у студентських колективах переважають форми роботи, спрямовані на формування у студентської молоді проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності.

Оскільки активність формується і реалізується шляхом інтерактивної взаємодії з іншими, яка є основною суб'єктною потребою (без неї прояв суб'єкта просто неможливий), то процес задоволення потреби в такій активності реалізується у двох площинах:

– *зовнішній* – як інтеграція з іншими та диференціація від інших;

– *внутрішній* – як сукупність потреб у самореалізації (ґрунтується на процесах самопізнання, самовираження та саморозвитку), визнанні (варіюється від потреби бути прийнятим у співтовариство до потреби керувати співтовариством) і свободі (відсутність обмежень та директив у виборі напрямку та дій щодо реалізації своєї активності).

Нині в закладах освіти простежується тенденція до зростання ролі особистості від індивідуальної активності шляхом міжособистісної взаємодії з іншими до соціальної активності й громадянської відповідальності. Цьому сприяють форми виховної роботи, які відповідають віянням часу і пов'язані зі сприянням захисту країни в тилу: всеукраїнська благодійна акція “Смілива гривня” (ініціатор “Національний банк України”), всеукраїнський день добрих справ “Giving Tuesday” (Щедрий Вівторок) (засновники: Zagoriy Foundation, Благодійний фонд “Таблеточки”, “Клуб Добродіїв”, Український форум благодійників), всеукраїнський благодійний рух “Щедрий Вівторок Діти” (залучається учнівська і студентська молодь, представники молодіжних громадських організацій для реалізації власних благодійних ініціатив); загальноукраїнська ініціатива “Зробимо Україну чистою” тощо [7].

У цьому контексті органи студентського самоврядування ЗВО реалізують багато ініціатив й ідей, наприклад,

– ініціація подарувати свій одяг переселенцям з тимчасово окупованих територій, або просто тому, хто його у цей час потребує;

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

– пригостити чашкою гарячого чаю чи кави того, хто на нині не може собі цього дозволити;

– подарувати знедоленій або хворій дитині подарунок від імені Святого Миколая напередодні свята;

– упакувати посылку з іграшками, теплими шарпетками, головними уборами, сухофруктами, сухим печивом і надіслати її на тимчасово окуповану територію для дітей;

– прибрати прилеглу територію чи загальноміську територію парку;

– пожертвувати книги бібліотекам, притулкам, школам; іграшки, фарби, олівці – дитячому будинку;

– долучитися до виготовлення маскувальних сіток і кікімор для воїнів ЗСУ;

– приготувати сухі борщі, фруктові й овочеві набори для жителів тимчасово окупованих територій;

– допомогти людям літнього і поважного віку, особливо в користуванні сучасними гаджетами при оплаті комунальних чи товарних послуг;

– створити вебсторінку, її дизайн чи редагування, розповсюдити соціальну рекламу тощо.

Такі соціально значущі ініціативи та ідеї є мотиваційною діяльністю, спрямованою на подолання актуальних проблем, у розв'язанні яких на сьогодні зацікавлене усе громадянське суспільство. Вони, як правило, ініціюються академічними чи факультетськими органами студентського самоврядування та реалізуються у вигляді нині затребуваних форм соціально-цінної діяльності:

– *благодійного аукціону* – спеціально організованого ринку продажу товарів покупцеві, який запропонував найвищу ціну;

– *благодійного ярмарку* – спеціально організованого і тимчасового ринку продажу товарів, у межах якого продавці демонструють та продають товар покупцям;

– *майстер-класу* – методу навчання і конкретного заняття з удосконалення практичної майстерності, що проводиться фахівцем у певній галузі;

– *толоки* – виконання великого обсягу праці гуртом, швидко й безоплатно;

– *просвіти* – процесу поширення знань та відповідної діяльності.

Формами просвіти можуть бути: тематичні навчальні табори для людей, які потрапили у складні життєві обставини (внутрішньо переміщені особи, вихованці і вихованки дитячих будинків, діти мігрантів та інші особи, які потребують допомоги); підказки, що робити в ситуації, що склалася, і як з неї вийти з найменшими втратами; навчання самооборони, соціальний супровід, лекторії тощо (такі форми роботи особливо корисні для здобувачів освіти, які оволодівають педагогічними спеціальностями) [7]. Саме просвіта сприяє формуванню *почуття громадянськості*, що виражається в усвідомленні здобувачем освіти себе самостійним членом громадянського суспільства, який визнає законодавчо закріплені

і суспільно визнані права та обов'язки, і володіє навичками приймати рішення, пов'язані з майбутньою професійною діяльністю.

Схарактеризуємо найбільш затребувані й доступні для органів студентського самоврядування форми роботи, які сприяють формуванню проактивної життєвої позиції студентської молоді та усвідомленої громадянської відповідальності в умовах воєнного часу.

Благодійна акція – цілеспрямована, обмежена в часі подія, що передбачає розв'язання соціально значущого завдання.

За терміном діяльності благодійні акції бувають короткотривалі, середньотривалі, довготривалі; за масштабами – локальні, районні, міські, регіональні, міжрегіональні, всеукраїнські і міжнародні; за змістовою спрямованістю: благодійні, інформаційно-просвітницькі, рекламно-агітаційні, профілактичні, дозвілєві, екологічні, патріотичні, спортивно-оздоровчі тощо.

Спланувати благодійну акцію допоможе порядок її організації, який можна представити так: вибір проблеми (завдання), розв'язанню якої сприятиме акція; визначення теми; визначення цільової аудиторії; планування очікуваних результатів; розробка плану благодійної акції; пошук і залучення ресурсів; набір команди та розподіл обов'язків; розробка сценарію; проведення акції; аналіз і підбиття підсумків благодійної акції.

Наприклад, лише студентське самоврядування факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії у цьому навчальному році організували такі благодійні акції: надання добровільної допомоги воїнам ЗСУ у вигляді солодких подарунків (спільно із благодійним фондом “Волонтери Поділля” [8]; виготовлення маскувальних сіток для потреб ЗСУ [9]; організація толоки чистоти (прибирання території залізничного вокзалу) спільно з активістами інших закладів вищої освіти м. Хмельницький та ін. [8].

Участь у цих благодійних акціях забезпечує формування у студентів усвідомленої громадянської відповідальності, а також громадянської позиції, що виражається у сформованому почутті обов'язку перед своїм колективом, професійним співтовариством, суспільством і Батьківщиною.

Іншою організаційною формою благодійної ініціативи є *волонтерський проект* як упорядкована сукупність взаємопов'язаних заходів і дій, спрямована на розв'язання актуальної на конкретний момент соціальної проблеми або суспільно значущого завдання протягом певного проміжку часу. По суті, проект – це продумана модель соціальних змін із покроковим планом упровадження. Процес створення волонтерського проекту складається з таких етапів: “вивчення ситуації і визначення проблеми; планування; практичне втілення; моніторинг реалі-

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПРОАКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ Й УСВІДОМЛЕНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

зації проекту та його корекції за підсумками проведення; оцінювання результатів та підведення підсумків” [7, 42].

Формування механізму реалізації волонтерського проекту починається з постановки його мети. Для того, щоб її сформулювати, необхідно порівняти те, що “є тут і зараз” (як правило – це той негативний стан, який не влаштовує цільову групу), і “те, що має бути” – майбутні позитивні зміни, досягнення яких і є цілями волонтерського проекту. Під час визначення мети важливо пам’ятати про те, що вона має бути досяжною, конкретною, вимірюваною, реальною до виконання й обмеженою у часі. Для детального формування механізму здійснення проекту необхідно чітко окреслити його завдання й розробити план заходів. Завдання допомагають конкретизувати поставлені цілі, а їх досягнення приводить до очікуваного результату. Заходи – це дії, які мають бути зроблені для виконання того чи того завдання. Із заходів складається план реалізації проекту, у ньому необхідно відобразити не тільки кінцеві результати, а й шляхи їх виконання. План має бути чітким, зрозумілим і реально досяжним.

Успіх реалізації проекту студентською спільнотою великою мірою залежить від сприйняття його адміністрацією факультету чи університету. Тому органам студентського самоврядування треба анонсувати його і формувати позитивну громадську думку серед студентської молоді.

Висновки. Студентське самоврядування – це дієва форма життєдіяльності студентського колективу, яка сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти проактивної життєвої позиції й усвідомленої громадянської відповідальності шляхом участі на рівні академічної групи, факультету, університету у соціально-цінній діяльності, що виражається у вигляді затребуваних нині форм виховної роботи: благодійного аукціону, благодійного ярмарку, благодійної акції, толоки, майстер-класу, просвіти, волонтерського проекту тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буяльська Т.Б. Європейська практика студентського самоврядування в університетах України. Вінниця, 2005. 82 с.

2. Закон України “Про вищу освіту”. URL: Про вищу освіту / від 01.07.2014 № 1556-VII (rada.gov.ua)

3. Закон України “Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності”. URL: Про основні засади державної... / від 13.12.2022 № 2834-IX (rada.gov.ua)

4. Закон України “Про основні засади молодіжної політики” (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2021, № 28, ст. 233). URL: Про основні засади молодіжко... / від 27.04.2021 № 1414-IX (rada.gov.ua)

5. Положення про Міністерство молоді та спорту України (2014, із змінами від 7 березня 2023 р. № 202). URL: Про внесення змін до Положення... / від 07.03.2023 № 202 (rada.gov.ua)

6. Рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про запровадження національної системи стійкості”. URL: Про рішення Ради національної безпеки і оборони України / від 27.09.2021 № 479/2021 (rada.gov.ua)

7. Уроки доброти: ідеї та поради на навчальний рік : посібник для формування культури благодійності в освітньому процесі / за заг. ред. О. Елькіна, О. Масалітіної ; упоряд. Д. Долгова, О. Кондратенко. Київ : “Видавнична група “Шкільний світ”, 2021. 80 с. URL: posibnyk-uroky-dobroti.pdf (msu.edu.ua)

8. URL: Новини / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (kgpa.km.ua)

9. URL: Подяка / Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія (kgpa.km.ua)

10. URL: Стартувала благодійна акція “Смілива гривня” – Центр фінансових знань “Талан” (bank.gov.ua)

REFERENCES

1. Buial'ska, T.B. (2005). Yevropeiska praktyka student'skoho samovriaduvannia v universytetakh Ukrainy [European Practice of Student Self-government in Ukrainian Universities]. Vinnytsia, 82 p. [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy “Pro vushchy osvitu” [The Law of Ukraine “On Higher Education”]. Available at: Pro vyshchy osvitu / від 01.07.2014 No. 1556-VII (rada.gov.ua) [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy “Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverzhennia ukraïnskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti” [The Law of Ukraine “On the Basic Principles of State Policy in the Field of Strengthening Ukrainian National and Civil Identity”]. Available at: Pro osnovni zasady derzhavnoi... / від 13.12.2022 No. 2834-IX (rada.gov.ua) [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy “Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky” [Law of Ukraine “On the Basic Principles of Youth Policy”]. (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2021 No. 28, st. 233). Available at: Pro osnovni zasady molodizhno... / від 27.04.2021 No. 1414-IX (rada.gov.ua) [in Ukrainian].

5. Polozhennia pro Ministerstvo molodi ta sportu Ukrainy [Regulations on The Ministry of Youth and Sports of Ukraine]. (2014, iz zminamy vid 7 bereznia 2023 r. No. 202). Available at: Pro vnesennia zmin do Polozhennia... / від 07.03.2023 No. 202 (rada.gov.ua) [in Ukrainian].

6. Rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy “Pro zaprovadzhennia natsionalnoi systemy stiikosti” [Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine “On the Implementation of the National Resilience System”]. Available at: Pro rishennia Rady natsionaln... / від 27.09.2021 No. 479/2021 (rada.gov.ua) [in Ukrainian].

7. Uroky dobroty: ideï ta porady na navchalnyi rik [Lessons in Kindness: Ideas and Tips for the School Year]. Manual for the formation of a culture of philanthropy in the educational process / General. ed. O. Elkin, O. Masalitina; arranged by D. Dolhov, O. Kondratenko. Kyiv, 2021. 80 p. Available at: posibnyk-uroky-dobroti.pdf (msu.edu.ua) [in Ukrainian].

8. Available at: Novyny / Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia (kgpa.km.ua) [in Ukrainian].

9. Available at: Podiaka / Khmelnytska humanitarno-pedahohichna akademiia (kgpa.km.ua) [in Ukrainian].

10. Available at: Startuvava blahodiina aktsiia “Smilyva hryvnia” – Tsentri finansovykh znan “Talan” (bank.gov.ua) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 27.12.2023